

Alexandr DRBAL

ČESKÁ MENŠINA NA UKRAJINĚ

**K 15. výročí obrození českého krajanského života
a k 10. výročí vzniku České Národní Rady Ukrajiny**

Praha 2005

DRBAL, A.: Česká menšina na Ukrajině : K 15. výročí obrození českého krajanského života a k 10. výročí vzniku České Národní Rady Ukrajiny. – Praha : Sdružení Čechů z Bohemky a jejich přátel, 2005. – 19 s. – Lit. - Příl.4, obr. příl.

ABSTRAKT

V tomto spisu, který je připraven pro Sdružení Čechů z Bohemky a jejich přátel (Praha), je stručně referováno o dějinách české emigrace na Ukrajině, o českých obcích a větších českých komunitách ve městech, o hospodářském životě krajanů, o účasti krajanů v Prvním a Druhém odboji, o krajanských organizacích, jejich aktivitách a problémech, o aktivistech, o vztazích se starou vlastí. Poprvé se popisuje také historie vzniku České Národní Rady Ukrajiny (ČNRU). V přílohách jsou uvedeny závěrečné dokumenty s 1. schůze ČNRU a fotografie členů první ČNRU.

Vydalo: Sdružení Čechů z Bohemky a jejich přátel pro potřeby svých členů
Neprodejné
© Alexandr Drbal, Praha 2005

Úvod do dějin emigrace na Ukrajinu

S prvními zmínkami o Čechách na území, které je nyní součástí Ukrajiny, se setkáváme v ukrajinských a ruských letopisech knížecí doby. Husitská a kozácká doba také nebyla výjimkou. Jak je známo, kníže Feodor Ostrožský (*pol.14.st., †1446), který pravděpodobně osobně znal Jana Žižku z Trocnova (oba se jako velitelé zúčastnili Grünwaldské bitvy r.1410), podporoval husity a mezi husitskými božími bojovníky a mezi záporožskými kozáky byli představitelé obou národů. Dokonce existují fakta o převzetí některých husitských vojenských řádů a organizačních principů záporožskými kozáky (F. Palacký, V. Antonovyč). Zájem o Ukrajinu projevovali také Čeští bratři. Na konci XV. st. navštívila Ukrajinu jejich výprava ve složení Martin Kabátník (*1428, †1503) z Litomyšle, druhý zakladatel Jednoty Bratrské Lukáš Pražský (*1458, †1528), rytíř Mareš Kokovec a Kašpar z Branibor, která měla zjistit zda-li tam je původní křesťanská církev.

První velká náboženská emigrace z Čech začala po porážce protihabsburského povstání českých stavů r.1547. Tehdy král Ferdinand I. vypověděl evangelíky z Čech. Tato první náboženská emigrace směřovala také na Ukrajinu. Mezi exulanty byla známá v dějinách Polska, Ukrajiny a Ruska panská rodina Mníšků.

Druhá velká náboženská emigrace začala po r.1628. Tehdy v důsledku porážky českých evangelíků v bitvě na Bílé hoře 8.11.1620 muselo emigrovat asi 30 000 rodin. Mezi nimi byla také rodina Orlíků z Laziska, ze které pochází heřman Ukrajiny Filip Orlík (*1672, †1742), autor první ústavy na světě z r.1710. Následovalo je podle odhadů ještě asi 60 000 exulantů za vlády Karla VI. a Marie Terezie v Rakouském císařství a Kateřiny Veliké v Ruském císařství. To jsou pobělohorští exulanti, kteří odešli do Slezska a na Slovensko a potom do Polska, na Ukrajinu a do Ruska.

Třetí a největší emigrace, ale už ekonomická, začala po prvním rozdělení Polska v r.1772. Tehdy do Ruského císařství a na Ukrajinu přicházeli z Čech hudebníci, učitelé, studenti, řemeslníci a vojáci, mezi kterými byli i evangelíci. Tehdy do Haliče přišli také bratři z Herrenhutu a založili několik osad. Po r. 1861, kdy bylo v Ruském císařství zrušeno nevolnictví a zejména po rakousko-pruské válce r.1866, levná půda přilákala také tisíce českých sedláků. S touto emigrací přišli také potomci pobělohorských exulantů ze Zelova a jiných obcí Polska a Slezska a evangelíci z Čech. Tato emigrace směřovala většinou na jih Ukrajiny a na Krym a po r. 1868 také na Volyň. Podle odhadu současných badatelů celkový počet krajanů v Ruském císařství činil na začátku XX. st. kolem 120 000.

Osady, krajanový a hospodářský život

Před první velkou reemigrací v letech 1944-1947 Češi žili na Volyni v 638 obcích. Z toho 109 obcí bylo zcela českých, 152 obcí bylo smíšených a v 377 obcích byli Češi v menšině. Za období 1860-1947 Češi vybudovali, zúčastnili se stavby nebo udržovali a zanechali na Volyni 82 škol, 26 pravoslavných, 10 katolických a 6 evangelických chrámů, 6 baptistických modliteben, 70 kulturních a tělocvičných místností, 16 pivovarů, 32 mlékárny, 37 velkých dílen, 1 cementárnu, 5 cukrovarů, 19 větších cihelen, 113 mlýnů a nezjištěné množství řemeslných dílen. Na Volyni působily také Česká matice školská (zal. 2.12.1923), Československá národní jednota

v Polsku (zal. 27.11.1927), Honorární konzulát ČSR v Kvasilově (11.9.1930-20.10.1939), Sdružení české mládeže (zal. 1936), jiné krajanské spolky, 28 sokolských jednot, 107 kapel, 103 hasičské sbory, 32 knihovny, 55 divadelních kroužků, vycházely české knihy, kalendáře, časopisy a noviny („Hlas Volyně“, „Buditel“, „Náš buditel“, „Krajanské listy“, „České kvítko“, „Hlasatel“), mj. i rukopisné („Poselství mládí“ a „Naše snahy“).

Na ostatní Ukrajině Češi žili většinou ve městech a na jihu Ukrajiny a na Krymu také v obcích. Nejznámější krajanské komunity existovaly ve Lvivě, Kyjivě, Černivcech, Odese a Simferopolu, kde zároveň působily krajanské spolky a Češi citlivě zasahovali do politického, hospodářského, vědeckého a kulturního života. Ve Lvivě už v r. 1842 působil český kroužek (podle svědectví K. Havlíčka Borovského), nejstarší krajanská společnost ve východní Evropě Česká beseda (zal. 10.2.1867), české trio (1900-1901) ve složení Vilém Kurz (*1872, †1945), Bohuslav Lhotský (*1879, †1930) a Bedřich Vaška (*1879, †1979), české smyčkové kvarteto (kolem r. 1900, budoucí Ševčíkovo-Lhotského kvarteto) ve složení Bohuslav Lhotský, Karel Procházka (*1878, †1947), Karel Moravec (*1880, †1959) a Bedřich Vaška, čs. akciová společnost Fr. Melichar-Umrath a spol. (vyráběla zemědělské stroje), závod firmy Koh-i-noor, obchody firmy Baťa, filiálky Ústřední banky českých spořitel, Živnostenské banky pro Čechy a Moravu, Pražské úvěrní banky a České vzájemně pojišťující banky Slavie (1874-1920), pivovary, restaurace, pivnice, kavárny, cukrárny, Československý konzulát (20.12.1921-20.-22.3.1939), polsko-československý klub (19.2.1926), vycházely noviny „Česká beseda“, v Kyjivě - krajanská společnost J.A. Komenského (1906), česká škola (1907), tělocvičná jednota „Sokol“ (zal. 1900, do r. 1908 používala jméno „Jih“), podniky J. Grethera a J. Křivánka (zal. 1882, nyní „Bilšovyk“ a.s.), V. Vielwertha a F. Dědiny (zal. 1889), A. Ungermanna a T. Nejedlého (zal. 1889), Baráka a Vanči, V. Sedláka a K. Baxanta, V. Kašpara a V. Vitáčka, bratrů Andrlů, bratrů Havlů, Ed. Brabce, S. Houžvice, T. Suka, továrna na výrobu hudebních nástrojů Otakara Červeného a synů, vydavatelské družstvo „Čechoslovan“ (1910) Věnceslava Švihovského a továrna gramofonových desek „Extrafon“ Jindřicha Jindřiška (1910), české kinematografické divadlo „R. Stremer“, hotel „Praha“ JUDr. Václava Vondráka, český fotoateliér „Praha“, pivnice, kavárny, hospody, vycházely noviny „Ruský Čech“, „Čechoslovan“, „Věstník Českého národohospodářského spolku“ aj. V Odese působily Česko-slovanský podpůrný spolek (1900) a Odeské české kvarteto (1907) ve složení: František Stupka (*1879, †1965), Jaroslav Kocián (*1883, †1950), Josef Perman (*1871, †1934) a Ladislav Zelenka (*1881, †1957), v Černivcech - spolek Česká beseda (zal. 1894) a filiálka Ústřední banky českých spořitel, v Simferopolu - český spolek, v Charkivě – kvartet českých hudebníků ve složení Alois Jiránek (*1858, †1950), Zdeněk David (*1882, †1945), Josef Holý (*1853, †1931) a Antonín Trakal.

Češi byli také voleni do zastupitelských orgánů Ruska a Polska. Jan Drbohlav, rodák z Libuně u Jičina, byl poslancem Druhé Státní Dumy Ruského císařství (1907) a Vladimír Meduna (*1888, †1936), rodák z Mirohoště na Volyni, byl poslancem polského Sejmu (1928). Významný krajanský činitel z Kyjeva JUDr. Václav Vondrák (*1880, †1962), rodák z Semidub na Volyni, byl 12.11.1917 zvolen poslancem ruského Ústavodárného národního shromáždění za konstituční demokraty (kadety). Krajané udržovali všestranné vztahy se starou vlastí, podporovali československý

export a propagovali českou kulturu. Ku příkladu, tělocvičná jednota Sokol z Kyjiva (včetně starosty JUDr. Václava Vondráka) se zúčastnila V. a VI. všesokolského sletu v Praze. Konaly se také zájezdy na VIII.-X. všesokolské slety, na Sjezd zahraničních Čechů a Slováků a na Masarykovy dny československého zahraničí.

Z 57 obcí za hranicemi Volyně, kde žili Češi, zcela české byly Bohemka (1862, nyní Lobanove), Tábor (1862, nyní Makarivka) a Cerekvice (1862, nyní Puškine) na Krymu, Čechohrad (1869, nyní Novhorodkivka) v Tauridské gubernii, Malá Oleksandrivka (1899), Bohemka (1905), Sirotinka (1912, nyní Veselynivka), samota bratrů Kulhavých u Ljubašivky (nyní Žovtneve, od r. 1930 tam Češi už nežijí) a Koňský záhon (také Monastyrskij učastok a Monastyrok, existoval v l. 1899-1987) v Chersonské gubernii, Čechovka (70. léta XIX. st., zanikla v r. 1912) a Holendry (1874, nyní Mykolajivka) v Podolské gubernii, Malá Zubivščyna (1870) a Malynivka (1889, od r. 1975 je část Malynivky součástí m. Malyna) v Kyjevské gubernii, napůl česká byla Serhijivka (existovala v l. 1907-1976) v Podolské gubernii, jedna třetina Čechů žila v Oleksandrivce (1864) na Krymu a v Sophientalu (1912, nyní Novo-Samarka) v Chersonské gubernii. V ostatních obcích žilo poměrně málo Čechů. V těchto osadách Češi vybudovali 4 evangelické modlitebny, 3 katolické kostely, 11 škol, 7 mlýnů a také řemeslné dílny. Tam existovaly dechové kapely a divadelní kroužky. V Bohemce Chersonské gubernii se pokoušeli založit křesťanský spolek Hus (březen 1909), který záhy neschválil gubernátor, v České Krošně (nyní ve složení m. Žytomyru) založili vzdělávací kroužek (červen 1919) a v Melitopolu – Svaz jihoruských Čechů (1923).

Jaká situace byla v XX. století na střední, východní a jižní Ukrajině se poměrně často píše v českém tisku, proto připomeneme jen ty nejdůležitější události, které Češi přežili: 5 válek (rusko-japonská, 1. světová, občanská, sovětsko-finská a 2. světová válka), únorová revoluce r. 1917, říjnový převrat r. 1917, 4 hladomory (1921-1922, 1928, 1932-1933, 1947-1948), represe (1928-1950), znárodnění, kolektivizaci, národnostní a náboženský útlak, který se projevil zejména zákazem českého školství (1938) a ničením českých kostelů, epidemie (cholery, tyfu aj.), neúrody, Černobylskou katastrofou a existenci největšího a nejsilnějšího totalitního státu v dějinách lidstva – SSSR s jeho válkou v Afganistanu. Nehledě na to, krajané v Čechohradě se pokoušeli v 30. léta vydávat česko-ukrajinské noviny. Krajané se stále zajímali o dění ve staré vlasti a o její osud, proto s rozhořčením byla přijata mnichovská zrada velmocí (29.9.1938), na protest proti které se upálil před Velvyslanectvím ČSR v Polsku student Antonín Červený z Rovna, a po okupaci republiky tam byl distribuován časopis „Krajanské listy“, který velmi účinně vystupoval proti nacistickým okupantům. Za 2. světové války krajané vytvořili na Volyni české odbojové organizace „Blaník“ (6.7.1941) a „Aktiv“ (3.2.1943), které se významně zasloužily o záchranu české komunity na Volyni a o její přípravu ke vstupu do 1. československého armádního sboru v SSSR v r. 1944. Jak je známo do sboru tehdy vstoupilo kolem 12 000 Čechů Ukrajiny.

Ztráty krajanů v důsledku válek, represí, hladů a epidemií nejsou přesně známy. Jen ve 2. světové válce Češi Ukrajiny ztratili více než 1500 vojáků v československých jednotkách, přes 700 – v Rudé armádě a partizánských oddílech, 50 – v polské armádě a 2 – v jednotkách na Západě. Kromě toho, zahynuli 373 krajané v Českém Malině a

17 krajanů v Michně-Sergejovce na Volyni. V důsledku hladu-holocaustu (uměle vyvolaný hlad, 1932-1933) zemřelo 15 krajanů v Bohemce.

Po 2. světové válce až do r. 1990 český krajanský život v SSSR a na Ukrajině vůbec neexistoval. Udrželo se jen do r. 1962 československé náboženství (Bohemka v Mykolajivské oblasti). V kulturní oblasti některé změny nastaly v 50. letech, kdy vznikly dechové soubory v Bohemce a Novhorodkivce (v Malé Zubivščyně existovala dechovka od založení obce), a v 60. letech, kdy vznikly české folklorní spolky v Bohemce („Bohemka“), Mykolajivce („Studánka“), Novhorodkivce („Čechohradská hudba“), Malynivce a Malé Zubivščyně, kde také vznikl jediný v SSSR vesnický symfonický orchestr (1959).

Za čas existence SSSR (1922-1991) jediným poslancem Nejvyššího Sovětu z řad krajanů byl dvakrát zvolen (1937, 1946) Jan Vacek (*1870, †1951), rodák z Vídne, činitel Všeruské komunistické strany (bolševiků) z Kavkazu, a vrchním velitelem sovětského válečného námořnictva v l. 1924-26 byl Václav Zof (*1889, †1937), rodák z Dubna na Volyni. Okupace Československa v r. 1968 znovu posílila národnostní útlak a vznik, podle sovětského stranického a státního činitele Leonida Brežněva, etnopolitické skupiny „sovětský národ“ zamlčelo i to slabounké národní uvědomění krajanů, že někteří se zřekli své národnosti. O tom svědčí i sčítání lidu v r. 1970.

Zásadní změny nastaly na začátku r. 1990, kdy začaly vznikat krajanské, náboženské a kulturní spolky. Nejdůležitějšími příčinami vzniku spolků byly gorbačovova perestrojka (1985-1991), černobylská katastrofa (1986), „sametová revoluce“ v Československu (1989) a vznik samostatné Ukrajiny (1991) a České republiky (1993). Jako první vznikl český spolek v obci Malá Zubivščyna (25.1.1990). Postupně vznikly nebo se obrodily i jiné spolky : „Československá kulturně-osvětová společnost J.A. Komenského“ na Ukrajině v Kyjivě (7.4.1990) a její odbočky v Malé Zubivščyně (25.1.1990), „Stromovka“ v Kyjivě (1990, existovala do konce 1992), „Holenderští Češi“ v Mykolajivce (20.4.1990), v Malynivce (24.4.1990, existovala do 1992, znovu obrozená 24.3.1993), „Žytomyrská společnost volyňských Čechů“ v Žytomyru (6.5.1990), „Čeští bratři“ v Bohemce (9.5.1990), „Česká beseda“ ve Lvivě (obrozená 26.5.1990), „Čechohrad“ v Novhorodkivce (15.6.1990), „Stromovka“ v Dubnu (zal. 1990, zaregistrovaná 19.4.1991), „Česká společnost“ v Rivnem (27.1.1991), „Matice Volyňská“ v Lucku (21.5.1991), „Bohemie“ v Melitopolu (3.7.1992) a „Vyšehrad“ v Kyjivě (29.11.1992). Po přesídlení černobylských krajanů do ČSFR v letech 1991-93 některé spolky a společnost J.A. Komenského zanikly a ostatní spolky se osamostatnily. Vznikly také nové spolky „Vltava“ v Simferopolu (20.2.1993), „Česká beseda“ v Odese (30.10.1993), „Bohemie“ v Zaporizžji (28.1.1998) a „Česká rodina“ v Odese (11.7.2000). Rovněž vznikly dva spolky české kultury „Užhorodská společnost české kultury J.A. Komenského“ (20.9.1995) a „Klub T.G. Masaryka“ v Užhorodě (18.1.1998). Obrodily se evangelické sbory v Bohemce (1992) a Veselynivce (1994), římskokatolické – v Novhorodkivce na Zaporizžji, Lobanovu a Oleksandrivce na Krymu. 30.5.1995 vznikla v Kyjivě „Česká Národní Rada Ukrajiny“ (ČNRU), která znovu zastřešila krajanské spolky (*Příloha 1*). Datum vzniku ČNRU je považováno za formální datum zániku společnosti J.A. Komenského. Prvním předsedou ČNRU byl zvolen Ing. Alexandr Drbal ze Lviva, od 4.6.1996 tuto funkci zastává prof. Ludmila Muchinová z Kyjiva.

Mezi současnými krajanskými a náboženskými činiteli vynikají Viktor Javůrek, Boris Iljuk, Josef Pelc, Alexandr Haupt, Vladimír Dvořák, Alexandr Drbal, Josef Lankamr, Josef Hart, Lýdie Faltusová, Jiřina Kurasová, Antonina Ponomarenková, Václav Štěpán, Emilie Snidevičová, Josef Jančík, Jaroslav Hoer, Alexandr Zedník, Anatolij Herasymčuk, Ludmila Muchinová, Viktor Vágner, Viktor Mochov, Anatolij Koberník, Evženie Poliščuková, Marie Provazníková, Evžen Topinka, Ivan Skamaj, Larisa Lanoviková, Lilie Dimidovičová, Ludmila Bobrovská, Vladimír Švihl, Viktor Dvořák, Svatoslav Kolosok, Viktor Zezula, Ludmila Savinová, Eduard Kubík, Vitalij Hlavatý, Viktor Procházka, Ludmila Gricajová, Stanislav Kaplan, Lýdie Hrycunová, Věra Dvořáková aj. Díky jejich obětavé činnosti v l. 1990-2000 vznikly (nebo se obnovily) krajanské spolky a udělalo se mnoho prospěšné práce, která zviditelnila českou menšinu a její problémy v Ukrajině a v ČR.

Vztahy se starou vlastí

Od r. 1990 se rozvíjejí všestranné vztahy se starou vlastí, která se stává otevřenější vůči krajanům. Zejména, v ČR se pořádají kurzy pro učitele českých škol, folklorní spolky se účastní folklorních festivalů a děti jezdí do táborů. Také na Ukrajinu, do českých obcí a spolků, se pravidelně vozí české knihy, noviny a časopisy pro knihovny, jezdí na prázdniny (nebo na rok) čeští učitelé a náboženští činitelé. Významně tomu přispívá Odbor kulturních a krajanských styků (OKKS) MZV ČR, Velvyslanectví ČR na Ukrajině (působí od 1.4.1993), ministerstvo školství mládeže a sportu ČR, Centrum humanitární pomoci krajanům (zal. 1990, Jiří Svoboda), Českobratrská církev evangelická (koordinátor Mgr. Petr Brodský), občanské sdružení Exulant (zal. v červnu 1995), římskokatolická církev, Československý ústav zahraniční (ČSÚZ) a od r. 2000 také stavební agentura Kolínský (zal. 1991, Ing. Petr Kolínský), která pomohla krajanským spolkům v otázkách rekonstrukce a oprav spolkových budov a kostelů. Ihned po sametové revoluci se na pomoci krajanům významně podílela také Křesťansko-demokratická strana a Výbor dobré vůle Olgy Havlové. Od r. 1998 zajímá se o krajany na Ukrajině Stálá komise Senátu pro krajany žijící v zahraničí, při které v r. 1999 vznikla složená s krajanů Konsultativní rada, a podvýbor pro krajany Zahraničního výboru Poslanecké Sněmovny Parlamentu ČR. Jako členové Konsultativní rady působí Ing. Alexandr Drbal (od 3.8.1999), prof. Ludmila Muchinová a Viktor Zezula (od 6.11.2001).

Co se týče současného českého periodického tisku, lze tedy zdůraznit, že zájem o krajanský život na Ukrajině měli nebo mají „Svět a domov“ (ČSÚZ), „Český dialog“, „České listy“, „Informační bulletin ČSÚZ“, „Zpravodaj Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel“, „Národní osvobození“, „Kostnické jiskry“, „Český bratr“ a pražský ukrajinský časopis „Porohy“. Stále se zajímá o krajany na Ukrajině také Český rozhlas Praha 7.

Krajanské spolky jsou vděční za konkrétní pomoc ze strany ČR a važení si i obětavé činnosti jednotlivých představitelů různých organizací, církvi a úřadů ČR a Ukrajiny a za tuto činnost udělují čestné členství. Stali se čestnými členy Československé kulturně-osvětové společnosti J.A. Komenského na Ukrajině Olga Havlová, první manželka prezidenta ČSFR Václava Havla, a PhDr. Věra Kolářská (1991), České besedy ve Lvivě ukrajinský básník, překladatel z češtiny a první

velvyslanec Ukrajiny v ČSFR a ČR Roman Lubkivs'kyj (1991), významný ukrajinský skladatel, žák Vítězslava Nováka, Mykola Kolessa (1991), významný ukrajinský muzikolog, zakladatel nového vědeckého směru - kybernetické etnomuzikologie a pravděpodobně jediný na Ukrajině účastník Pražského povstání r. 1945 Volodymyr Hošovskij (1994), prezident ČR Václav Havel (1996) a bývalý prezident společnosti Ing. Alexandr Drbal (1996), Nezávislého evangelického bratrského sboru ve Veselynivce ThMgr. Petr Brodský, ThMgr. Daniel Heller, ThMgr. Aleš Mostecký a Ing. Petr Kolínský (2004) a Žytomyrské společnosti volyňských Čechů Ing. Alica Sobotková, Jiří Svoboda a Ing. Petr Kolínský (2005). Zde lze také připomenout, že za vklad v rozvoj české kultury na Krymu byl vyznamenán Cenou Boženy Němcové Asociace národnostních spolků a jednot Krymu a Krymské nadace kultury folklorní spolek Vltava (1996), tajemník Velvyslanectví ČR na Ukrajině PhDr. Petr Guhl (1997) a místopředsedkyně spolku Vltava Ludmila Gricajová (2000) a za šíření dobrého jména ČR v zahraničí udělil ministr zahraničních věcí ČR cenu Gratias Agit Ing. Alexandru Drbalovi (2001).

Reemigrace

Čeští exulanti a emigranti na Ukrajině vždy věřili, že se jednou vrátí do Čech. První taková příležitost se naskytla po vzniku Československa (1918), kdy po pečlivé přípravě se vrátila v letech 1923-1924 nevelká skupina krajanů z Polska a Volyně. Prakticky současně s nimi díky Kostnické Jednotě a obětavé činnosti vikáře ČCE Rudolfa Šedého (*1873, †1970) přijeli 78 dětí z chudých českých rodin Ukrajiny a Ruska (po ukončení studia některé se vrátily na Ukrajinu). V letech 1945-1947 se vrátilo ještě 33 070 volyňských Čechů a v letech 1991-1993 - 1812 černobylských krajanů. Současná složitá ekonomická situace v Ukrajině také nutí k reemigraci, ale už jen jednotlivé rodiny. V Čechách reemigranti zakládali i nyní zakládají zájmové spolky. V období 1919-2000 oni založili Sdružení Čechů a Slováků z Ruska (1919-1925), Jednotu Čechoslováků z Ruska (1921-1925), Ústřední sdružení Čechů a Slováků z Ruska (1925-1938), Domovinu zahraničních Čechů a Slováků (1928-1946), Pracovní sbor českých exulantů (1931-1953), Svaz Čechů z Volyně (1946-1952), Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel (zal. 3.8.1990), občanské sdružení Exulant (stanovy registrovány 20.6.1995) a Sdružení Čechů z Bohemky a jejich přátel (23.9.2000). Nyní na Ukrajině zůstalo podle odhadu ještě asi 10 000 Čechů.

Problémy a budoucnost

28.června 2000 zavedla ČR víza pro občany Ukrajiny. Krajané chápou, že toto rozhodnutí české vlády je vynucené vstupem ČR do Evropské unie (1.května 2004), bohužel, v tomto případě na krajanů na východě (ale i na západě) nikdo nemyslel. Ovšem krajané doufají, že vláda ČR vyřeší nejen tento problém, ale i jiné, například, cestování do ČR, práce a podnikání v ČR, studie na českých vysokých školách, účast na folklorních festivalech, péče o vojáky československé východní armády, financování krajanůvých aktivit a publikační činnosti, zabezpečování krajanůvých škol českými učiteli, folklorních spolků sbormistry a náboženských sborů faráři nebo kněžími a knihoven českými knihami a tisky, trvalý pobyt, nabývání státního

občanství, finanční podpora vědeckých institucí ČR, které se zabývají problematikou krajanských komunit, finanční podpora humanitárních organizací ČR podílejících se na pomoci krajanským spolkům. Tyto problémy by měly být zařazeny do připravovaného Zákona o zahraničních Češích. Podle přesvědčení vedoucích představitelů krajanských spolků do definice krajanů v tomto zákoně by měly být zapojeni také potomci českých pobělohorských evangelických exulantů. Tento exil navzdory dějinným událostem existuje i v 21. století, aktivně se podílel na Prvním a Druhém československém odboji a účastní se i současného českého krajanského a náboženského života v Ukrajině. Lze ovšem zdůraznit, že největším přáním krajanů je, aby stará vlast je brala jako krajanů, nikoliv jako občany cizího státu!

Co krajané z Ukrajiny dali staré vlasti

O tom co krajané z Ukrajiny a Ruska dali staré vlasti, poprvé napsal ještě v r. 1916 spisovatel Jaroslav Hašek. Po uplynutí dalších 90 let můžeme říci, že oni se zasloužili nejen o vznik České Družiny (12.8.1914), ale i o vítězství československých legií u Zborova (2.7.1917), u Bachmače (8.-13.3.1918) a na jiných bojištích na Ukrajině a v Rusku, že platili národní daň na účet Masarykovy Československé národní rady a zúčastnili se také osvobozovacích bojů 2. světové války jako vojáci československé východní armády. V důsledku tohoto vznikly československé legie (9.10.1917) a Republika Československá (28.10.1918) a bylo osvobozeno Československo (8.5.1945). Kromě toho, zachránili před nacisty za 2. světové války kolem 150 příslušníků židovského národa. Neméně důležitou a dosud opomíjenou zásluhou krajanů z Ukrajiny je také šíření dobrého jména českého národa v nové vlasti. To je to nejhlavnější, co dali dnešní ČR !

Příloha 1

Jak to bylo se vznikem České Národní Rady Ukrajiny (podle dobových poznámek a archivu autora)

Vznik České Národní Rady Ukrajiny (dále ČNRU) byl výsledkem složitého vývoje v krajanském hnutí. Jak už bylo řečeno „Československá kulturně-osvětová společnost J.A. Komenského“ (dále ČSKOS) na Ukrajině vznikla v Kyjivě 7.4.1990. Jejím nejvyšším správním orgánem byla Republiková rada ve složení 18ti zástupců krajanských spolků: Jaroslav Černý (Kyjiv), Ing. Vladimír Černý (Korosteň), doc. Stanislav Černý, CSc. (Kyjiv), Svitlana Ditkovs'ka (Charkiv), Ing. Anatolij Dražan (Kyjiv), Ing. Alexandr Drbal (Lviv), Vladimír Dvořák (Novhorodkivka), doc. Ing. Ludovit Fabri, CSc. (Lviv), Ing. Josef Hart (Bohemka), doc. Borys Iljuk, CSc. (Kyjiv), Viktor Javůrek (Korosteň), Josef Lankamr (Mykolajivka), Vasyl' Nibak (Kyjiv), Jaroslav Ornst (Malá Zubivščyna), Josef Pelc (Malynivka), Ing. Karel Vasyl (Kyjiv), Ing. Alexandr Zinčenko-Haupt (Kyjiv), doc. Volodymyr Žytnyk, CSc. (Kyjiv). Bezprostředně řídili společnost tři spolupředsedové: Čech doc. Stanislav Černý, CSc., Slovák Ing. Karel Vasyl a Ukrajinec doc. Boris Iljuk, CSc. Cílem společnosti bylo nejen obrození českého a slovenského krajanského a kulturního života, záchrana mateřského jazyka a kulturního dědictví, obrození českého školství a vztahů se starou vlastí, ale i podpora krajanů z Černobylské oblasti v jejich snahách reemigrovat do

ČSFR. Bylo to pochopitelné, neboť tehdejší vláda Ukrajiny prakticky nic nedělala pro odstěhování obyvatel (a nejen Čechů) s postižených oblastí.

O tom, jak byla založena ČSKOS a jak se vyvíjela otázka reemigrace, výstižně napsal ve „Zpravodaji Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel“ (č.2-3 za r. 2000 a č.3-6 za r. 2002) její bývalý spolupředseda doc. B. Iljuk, CSc. V publikaci jsou uvedené také důvody, proč byli zvoleni tři spolupředsedové: „a) krajanský spolek byl koncipován jako internacionální instituce (Češi, Slováci a jejich přátelé), b) výzva iniciativní skupiny adresovaná významným osobnostem, aby kandidovaly na předsedu společnosti, nenašla u nich odezvu“. Lze zdůraznit, že tehdy ještě existoval totalitní systém Sovětského svazu s komunistickou stranou a všemocným KGB, kterých se všichni obávali, proto nic v takovém postupu nebylo divného (podobně to dělaly i některé jiné národnostní spolky) a že obavy nebyly plané, o tom svědčí, například, potíže, které měly některé spolky při registraci (například, „Čechohrad“, jeho organizátoři byli dokonce vyslýcháni v KGB). Díky zmíněným důvodům, se později tento „internacionalismus“ projevil negativně na vývoji některých spolků v Kyjivě. Ve všech regionálních krajanských spolcích byl zvolen jeden předseda, Čech nebo Češka.

20. prosince 1990 schválila vláda ČSFR usnesení, ve kterém vyjádřila souhlas s reemigrací osob českého a slovenského původu z Ukrajiny. Reemigrace začala 22. dubna 1991 a skončila v r. 1993. Celkem reemigrovalo 1812 osob. Do ČSFR odjeli mnozí členové Republikové rady a 29. října 1991 rezignovali na svou funkci také spolupředsedové doc. S. Černý, CSc. a doc. B. Iljuk, CSc. Úřadující pravomoce byly přiděleny spolupředsedovi Ing. K. Vasylovi a novým prozatímním spolupředsedou byl zvolen Ing. Alexandr Drbal. Ovšem, další vývoj ukázal, že společnost bylo nutné reformovat, a to z několika důvodů. Jak je známo, vedení společenské organizace ztrácí důvěryhodnost, když se nezabývá organizací krajanského života, nekomunikuje se spolky a nezprůhledňuje svá řešení, což byl případ Ing. K. Vasyly. O jeho účasti na různých společenských akcích, například, na setkáních s prezidentem Ukrajiny Leonidem Kravčukem nebo na velvyslanectví, o jednáních na Ministerstvu národnosti, migrace a kultů Ukrajiny, s představiteli spolků jiných národností, o rozhodnutích ohledně ozdravování děti nebo stavu financování společnosti, považoval za nevhodné informovat spolky nebo jiného spolupředsedu. Dozvídali jsme se o tom jen z tisku, rozhlasu a televize nebo na setkáních předsedů českých spolků v rámci celoukrajinských mezinárodnostních akcí. Prakticky nic nebylo uděláno také pro založení slovenských spolků, zejména v Kyjivě, a pro připojení slovenských spolků z jiných regionů Ukrajiny k ČSKOS (např. ze Zakarpatska). Na časté připomínky o přípravě řádné valné hromady ČSKOS, která by zvolila nové pravomocné vedení, reagoval podrážděně. Taková situace trvala několik let. Nakonec, když vznikly samostatné republiky Česká a Slovenská, zachraňovat ČSKOS ztratilo smysl a neměly o to zájem ani slovenské spolky. V důsledku toho se většina spolků osamostatnila. Proto z popudu „České besedy“ (Lviv) vznikla iniciativní skupina ve složení předsedů spolků „Česká beseda“ (Lviv), „Matice Volyňská“ (Luc'k), „Čechohrad“ (Novhorodkivka), „Žytomyrská společnost volyňských Čechů“ (Žytomyr), „Stromovka“ (Dubno), „Čeští bratři“ (Bohemka) a „Vyšehrad“ (Kyjiv), která rozpracovala návrh „České besedy“ o založení nové organizace jako neprávnické osoby pod názvem „Česká Národní Rada Ukrajiny“. Název byl převzat od masarykovské „České Národní Rady“ a zásadní principy organizace od „Svazu

československých spolků na Rusi“. Na konečné fázi se k iniciativní skupině připojily také spolky „Česká beseda“ (Odesa), „Holenderští Češi“ (Mykolajivka), „Bohemie“ (Melitopol), „Vltava“ (Simferopol), „Malá Zubivščyna“ (Korosteň), „Malynivske“ (Malynivka) a česká společnost (Rivne). Ustavující shromáždění ČNRU se konalo 30.5.1995 v budově velvyslanectví ČR v Kyjivě. Zúčastnili se ho Lilie Dimidovičová (Odesa), Ing. A. Drbal (Lviv), Vladimír Dvořák (Novhorodkivka), MUDr. Anatolij Koberník (Korosteň), Josef Lankamr (Mykolajivka), doc. Ludmila Muchinová, CSc. (Kyjiv), JUDr. Antonina Ponomarenková (Dubno), MUDr. Emilie Snidevičová (Žytomyr), Václav Štěpán (Luc'k), Ing. Viktor Vagner (Simferopol') a Marta Zelenská (Kyjiv). Jako pozorovatelé byli přítomni MUDr. Vladimír Bašek z Žytomyru, Ludmila Savinová z Simferopolu a novinář Alexandr Zedník z Kyjiva. Shromáždění se také zúčastnil velvyslanec ČR na Ukrajině Mgr. Pavel Máša, první tajemník Velvyslanectví ČR na Ukrajině PhDr. Petr Guhl a vedoucí odbornice Ministerstva národnosti, migrace a kultů Ukrajiny paní Natalja Suchodol's'ka. Na shromáždění byl schválen Statut ČNRU (*Příloha 2*) a dopis státním orgánům Ukrajiny (*Příloha 3*), oznamující zánik ČSKOS, a zvoleni zástupci ČNRU. Předsedou byl zvolen Ing. Alexandr Drbal, místopředsdkyní doc. Ludmila Muchinová, CSc. a jednatelkou Marta Zelenská (*Příloha 4*). Statut ČNRU předvídal každoroční rotaci vedení, proto na 2. shromáždění 4.6.1996 byla zvolená předsdkyní doc. Ludmila Muchinová, CSc., místopředsedou Vladimír Dvořák a jednatelkou znovu Marta Zelenská. Na tomto shromáždění se stala členem ČNRU také Užhorodská společnost české kultury J.A. Komenského (předsdkyně Olga Buksarová). Další vývoj ukázal, že v zájmu krajanské komunity je, aby ČNRU se stala právníckou osobou, a tudíž změnila Statut a prošla státní registrací, ale to už je jiné vypravování. Nyní, po uplynutí deseti let její existence, můžeme s uspokojením konstatovat, že založení ČNRU v r. 1995 mělo pozitivní význam pro české krajanské hnutí na Ukrajině!

Použitá literatura:

- DĚJEPISNÝ A SOUDOBÝ KALENDÁŘ České besedy na rok 1996 (vybraná data) / Uspořádal A.Drbal. – Lvov : Česká beseda, 1995. - 2 s. - *Viz také kalendáře na roky 1997-2006 (Náprstkovo muzeum a EÚ AV ČR v Praze).*
- DRBAL, A.: Češi na Ukrajině. – Praha, 2003. – 39 s. – Čet. lit. - Příl.1-5, obr. příl. - *Počítačový text.* – [Práce byla zpracovaná pro Stálou komisi Senátu pro krajany žijící v zahraničí a je v knihovně Náprstkova muzea a EÚ AV ČR v Praze].
- DRBAL, A.: Češi na Ukrajině. - In: Češi v cizině 12. – Praha : EÚ AV ČR, 2004. - S.44-68. – Pozn.72. – Lit.210. - [V práci je obsáhlá bibliografie].
- DRBAL, A.: Kronika Bohemky a událostí, vztahujících se k českému životu v Ukrajině a v Rusku. – Bohemka-Lviv-Praha, 2005. – *Počítačový text.*
- DRBAL, A.: Stručná kronika České besedy (1990-1996). – Lviv, 1996. – *Rukopis.*
- Naš kor. [=DRBAL, A.]: Stvorena Čes'ka Nacional'na Rada Ukrajiny. - In: Lvivs'kyj politechnik. – Č.18/2096 (17.6.1995), s.3.
- HOFMAN, J.: Češi na Volyni : Základní informace. – Praha, 2004. - 34 s.
- HOFMAN, J.: Vítáme ustavení České národní rady na Ukrajině. – In: Zpravodaj Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel. – Roč.5, č.10 (1995), s.2.
- [MOCHOV, V.]: Obrazovan Čěšskij Narodnyj Sovet. - In: Melitopol'skije vedomosti. – Č. 71/400 (20.06.1995), s.3. – (Čěšskaja stranica, Vypusk 12).
- STATUT Českoslovac'koho kul'turno-osvit'noho tovarystva im. J.A. Komens'koho / Pryjnatyj Ustanovčuju konferencijeju 07 kvit'ňa 1990 roku, protokol № 1 vid 7.04.90 r. – Kyjiv, 1990. – 6 s. – *Xeroxová kopie strojopisu.*

**[První] S T A T U T
České Národní Rady Ukrajiny**

Část 1

Česká národní rada Ukrajiny (dále jen ČNRU) je poradním a koordinačním orgánem českých spolků na Ukrajině v oblasti národnostních problémů, lidských práv, osvěty, kultury, náboženství a vztahů České republiky (dále jen ČR) s krajanskými spolky v zahraničí.

ČNRU působí v souladu s Ústavou a zákony Ukrajiny a Deklarací lidských práv a nebude uvedené dokumenty porušovat.

ČNRU se na základě podepsání příslušné dohody může stát členem mezinárodních krajanských organizací.

Část 2

ČNRU se skládá z předsedů českých spolků na Ukrajině na dobrovolném základě.

Část 3

Zasedání ČNRU se koná jedenkrát ročně, při vzniku naléhavých problémů častěji.

Program zasedání ČNRU se připravuje předsedou a jednatelem ČNRU na základě požadavků, návrhů a připomínek předsedů jednotlivých krajanských spolků na Ukrajině, Ministerstva Ukrajiny pro záležitosti národností, migraci a kultury, jiných státních orgánů Ukrajiny, organizací v ČR, které spolupracují s krajany v zahraničí a krajanských spolků v zahraničí.

Usnesení ČNRU se přijímají většinou hlasů za přítomnosti více než poloviny předsedů krajanských spolků nebo jimi pověřených zástupců, podepisuje je předseda a jednatel ČNRU, stvrzují se razítkem předsedy a jsou pro krajanské spolky závazná.

Jednotlivé krajanské spolky mohou být na zasedání ČNRU zastoupeny pouze v případě písemného pověření. Na zasedání však představitelem jiného spolku nesmí být zastupována více než jedna třetina z celkového počtu krajanských spolků.

Část 4

Předseda a místopředseda ČNRU se volí z předsedů krajanských spolků na období jednoho roku. Jednatel ČNRU se volí z představitelů krajanů z Kyjeva na období jednoho roku.

Výsledky voleb se stvrzují podpisy a razítky představitelů jednotlivých spolků a oznamují se příslušným orgánům Ukrajiny a ČR.

Předseda, místopředseda a jednatel zastupují ČNRU na státních a jiných orgánech Ukrajiny a ČR, Velvyslanectví ČR na Ukrajině a zavazují se získané informace a výsledky jednání předávat jednotlivým krajanským spolům. Předsedové krajanských spolků mají právo samostatně spolupracovat se jmenovanými orgány, ale informují o tom předsedu nebo jednatele ČNRU.

V případě nečinnosti předsedy nebo jednatele (případně obou) nebo v případech, kdy působí ve prospěch jednoho, příp. několika spolků, může být svoláno mimořádné zasedání ČNRU k projednání vzniklé situace, avšak z podnětu nejméně třech krajanských spolků.

ČNRU volí příslušné sekce a komise.

Část 5

ČNRU není právnickou osobou. Kdyby nemohla ČNRU plnit svou funkci, může založit Svaz českých spolků na Ukrajině jako právnickou osobou.
Pracovním jazykem ČNRU je čeština.

Část 6

Cestovní a poštovní náklady předsedy, místopředsedy a jednatele ČNRU hradí vlastní spolek nebo sponzoři.

Část 7

Do ČNRU mohou na dobrovolném základě vstoupit ostatní české krajanské spolky na Ukrajině, které nejsou zakladateli ČNRU, musí s tím však souhlasit alespoň dvě třetiny spolků zakladatelů ČNRU.

Část 8

Pokud vzniknou potřeby ČNRU může vnést změny do statutu.

Založení ČNRU stvrzují svými podpisy představitelé následujících českých spolků na Ukrajině:

1 Bohemia (Novhorodkivka-Melitopol)		Viktor Mochov
2 Čechohrad (Novhorodkivka)	<i>Podpis, razítko</i>	Vladimír Dvořák
3 Česká beseda (Lvov)	<i>Podpis, razítko</i>	Ing. Alexandr Drbal
4 Česká beseda (Odesa)	<i>Podpis, razítko</i>	Lilie Dimidovičová
5 Čeští bratři (Bohemka)	<i>Podpis</i>	Ing. Josef Hart
6 Holenderští Češi (Kozatin. okr.)	<i>Podpis</i>	Prompted. Josef Lankamr
7 Matice Volyňská (Luck)	<i>Podpis, razítko</i>	Václav Štěpán
8 Stromovka (Dubno)	<i>Podpis, razítko</i>	JUDr. Antonina Ponomarenková
9 Volyňští Češi (Žitomir)	<i>Podpis, razítko</i>	MUDr. Emilie Snidevičová
10 Krymští Češi Vltava (Simferopol)	<i>Podpis, razítko</i>	Ing. Viktor Vágner
11 Vyšehrad (Kyjev)	<i>Podpis, razítko</i>	Doc. Ludmila Muchina, CSc.
12 Malá Zubovština (Korosteň)	<i>Podpis</i>	MUDr. Anatolij Kobernik
13 Společnost Čechů v Malinovce		Jevgenija Poliščuk
14 Český spolek Rovno	<i>Podpis</i>	Jiřina Kurasová

Kyjev, 30. května 1995

МІНІСТЕРСТВО УКРАЇНИ
у справах національностей,
міграції і культур

252021. М. Київ, вул. Інститутська, 21/8

Копія: Міністерство юстиції України

Ми, повноважні представники чеських національно-культурних товариств (голови товариств), обговоривши стан відродження і розвитку національно-культурного життя у різних регіонах України, відзначаємо, що поряд з найдемократичнішим у світі законодавством щодо національних меншин існують певні об'єктивні і суб'єктивні причини, які заторможують його хід. Це пов'язано зі складною економічною ситуацією в державі, з кризою у Чеському і Словацькому культурно-освітньому товаристві ім. Я.А. Коменського в Україні (далі – ЧСКОТ) тощо. Досягнувши певних успіхів у 1990-1992 рр., ЧСКОТ з 1993 року своєю бездіяльністю втратило зв'язки з чеськими товариствами в регіонах. Голова ЧСКОТ п. Карло Васил, який представляє словацьку меншину, не зважаючи на неодноразові звернення голів товариств з пропозиціями реформ, в т.ч. і в зв'язку з виникненням незалежних Чеської і Словацької республік, на них не відреагував і не зібрав Раду і Конференцію ЧСКОТ, однак втрата легітимності його не турбує і він до нині виконує представницькі функції на державному рівні, навіть, не інформуючи про це товариства. Все це привело до виходу з ЧСКОТ більшості чеських товариств та створення нових, незалежних товариств, в т.ч. в Києві.

Враховуючи вищесказане, ще раз заявляємо про свій вихід з ЧСКОТ і просимо більше не вважати його і його керівництво загальнодержавним представником чеської меншини в Україні. Фінансових і майнових претензій до ЧСКОТ не маємо.

Однак, враховуючи однакові статутні завдання і попередній досвід діяльності ЧСКОТ, вважаємо, що загальноукраїнська чеська організація, але на нових засадах, потрібна, тому проголошуємо створення Чеської Національної Ради України (ЧНРУ), дорадчого і координуючого органу чехів України, в яку на добровільних засадах входять голови чеських товариств (Статут додається). ЧНРУ делеговані функції представництва чеської меншини України в державних та інших органах України та Чехії, однак вона не володіє правами юридичної особи.

Богемія		Віктор Мохов
Чехоград	<i>Підпис, печатка</i>	Володимир Дворжак
Ческа беседа (Львів)	<i>Підпис, печатка</i>	Олександр Дрбал
Ческа беседа (Одеса)	<i>Підпис, печатка</i>	Лілія Дімідович
Чешті братрші	<i>підпис</i>	Йосип Гарт
Голендершті Чеші	<i>підпис</i>	Йосип Ланкамер
Матіце Волінска	<i>Підпис, печатка</i>	Вацлав Штепан
Стромовка	<i>Підпис, печатка</i>	Антоніна Пономаренко
Житомирське товариство волинських чехів	<i>Підпис, печатка</i>	Емілія Снідевич
Кримшті Чеші	<i>Підпис, печатка</i>	Віктор Вагнер
Вишеград	<i>Підпис, печатка</i>	Людмила Мухіна
	<i>підпис</i>	Анатолій Кобернік
	<i>підпис</i>	Ірина Курас

30 травня 1995 року
 м. Київ

PROTOKOL

o výsledcích voleb vedoucích představitelů České národní rady Ukrajiny, které se konaly dne 30. května 1995

Česká národní rada Ukrajiny (dále jen ČNRU) na svém 1. (zakládajícím) zasedání zvolila:

Předsedou ČNRU p. Alexandra Drbala (jednohlasně)
místopředsedou ČNRU pí Ludmilu Muchinovou (jednohlasně)
jednatelem ČNRU pí Martu Zelenskou (jednohlasně)

Viktor Mochov
Vladimír Dvořák *podpis*
Ing. Alexandr Drbal *podpis*
Lilie Dimidovičová *podpis*
Ing. Josef Hart *podpis*
Josef Lankamr *podpis*
JUDr. Antonina Ponomarenková *podpis*
MUDr. Emilie Snidevičová *podpis*
Ing. Viktor Vágner *podpis*
Doc. Ludmila Muchinová, CSc. *podpis*
MUDr. Anatolij Kobernik *podpis*
Jiřina Kurasová *podpis*
Václav Štěpán *podpis*

ČLENOVÉ PRVNÍ ČESKÉ NÁRODNÍ RADY UKRAJINY (1995)

Lilie Dimidovičová
Česká beseda Odesa

Ing. Alexandr Drbal
Česká beseda Lviv

Vladimír Dvořák
Čechohrad, Novhorodkivka

Ing. Josef Hart
Čeští bratři Bohemka

MUDr. Anatolij Kobernik
Malá Zubovština

Josef Lankamr
Holenderští Češi, Mykolajivka

Prof. Ludmila Muchinová, CSc.
Vyšehrad Kyjiv

JUDr. Ant. Ponomarenková
Stromovka Dubno

MUDr. Emilie Snidevičová
Žytomyrská společnost
volyňských Čechů

Václav Štěpán
Matice Volyňská Luc'k

Ing. Viktor Vágner
Vltava Simferopol'

Marta Zelenská
jednatelka, Kyjiv

PAMĚTIHODNÉ INFORMACE PRO KRAJANY NA UKRAJINĚ

*Nezapomínejte !
I buďte živi
na věky svatým ohněm
vroucích a hrdinských srdcí,
jež bila a chladla pro vás i pro vaše děti
v bezměrné lásce i oběti
u Zborova !*

Rudolf Medek

ČESKOSLOVENSKÉ VÁLEČNÉ HROBY A POMNÍKY NA UKRAJINĚ Z PRVNÍ A DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY (existující, zničené a ztracené)

- Bílá Cerkva** (Kyjivská oblast): pomník a společný hrob 7 československých vojáků.
- Bohemka** (Vradijivský okres Mykolajivská oblast): pomník padlých ve Druhé světové válce československých vojáků a rudoarmějců z r.1967 (návrh Růžena Platonovičová) a na hřbitově hroby starodružiníků Františka Andrleho (*1892, †1972) a Karla Rejchrt (*1894, †1972).
- Bratske** (Pervomajsky okres Autonomní Republika Krym): pomník padlých ve druhé světové válce rudoarmějců a československých vojáků.
- Buzivka** (Žašktivský okres Kyjivská oblast): památník padlých československých vojáků z r.1944.
- Domamoryč** (známá jako **Domamoriče**, Ternopilský okres Ternopilská oblast): 5 hrobů legionářů.
- Jachnivka** (Nižynský okres Černihivská oblast): společný hrob 46 československých vojáků.
- Kalynivka** (býv. **Cecova**, Zborovský okres Ternopilská oblast): šest hrobů 195 legionářů (v mohyle s ochozem 155, v hromadném hrobu 11 neznámých, v dalších 8, 4, 11, prap. Jaroslav Igor Vilímek (†23.6.1917) a ve Finské mohyle u obce Pohribci 3).
- Korostyšiv** (Žytomyrská oblast): hroby legionářů.
- Kozjatyn** (Vinnycká oblast): hrob desátníka Kurta Langer z Ostravy z r.1940.
- Krasne** (Kozivský okres Ternopilská oblast): hroby 4 legionářů.
- Kyjiv**: pomník a společný hrob 9 československých vojáků, hroby legionářů, pomník 1. československé samostatné brigády, pamětní desky „České Družiny“ a JUDr. Václava Vondráka (obě odhalené 3.11.2000).
- Lit'atyn** (Berežanský okres Ternopilská oblast): hrob legionáře a karikaturisty Jiřího Součka (†13.12.1917) u kostela.
- Lviv**: hroby 2 československých důstojníků na Lyčakovském hřbitově (zničené v 70.letech 20. století).
- Mala Zubivščyna** (Korosteňský okres Žytomyrská oblast): pomník padlých ve Druhé světové válce československých vojáků a rudoarmějců (na hřbitově).
- Mala Oleksandrivka** (dříve **Aleksandrovka**, Kotovský okres Odeská oblast): pomník padlých ve Druhé světové válce československých vojáků a rudoarmějců.
- Malyn** (býv. **Český Malín**, Rivnenská oblast): pomník 373 českých obyvatelů obce, zavražděných 13.7.1943 německo-fašistickou armádou (odhalený 13.7.1958; nový pomník byl odhalen 13.7.1998, architekt Oldřich Rejchrt).
- Malynivka** (Malynský okres Žytomyrská oblast): pomník padlých ve Druhé světové válce československých vojáků a rudoarmějců (na hřbitově).
- Manevyči** (Volyňská oblast): hrob legionáře Petra Horáka (†27.8.1916) na hřbitově u kostela.
- Mychajlo-Olexandrivka** (Berezivský okres Odeská oblast): pomník padlých ve Druhé světové válce. Na pomníku jsou uvedena jména také československých vojáků, rudoarmějců a partyzánů ze sousední české obce Veselynivky (Josef Manek, Pavel Provazník, Miloslav Šepetenko, Edvard Zlatník, Miloslav Jelínek, Alexandr Chalajim a Vladimír Chalajim).
- Mykolajivka** (býv. **Holendry**, Kozjatynský okres Vinnycká oblast): pomník padlých ve Druhé světové válce rudoarmějců a československých vojáků.

Nova Čortorija (známé jako **Nova Čartorija**, Polonský okres Chmelnycká oblast): pomník padlých u Zborova legionářů 2. střeleckého pluku Jiřího z Poděbrad (odhalen 6.-7.10.1917, sochař Jan Čermák).

Novhorodkivka (býv. **Čechohrad**, Melitopolský okres Zaporizská oblast): pomník padlých ve Druhé světové válce československých vojáků a rudoarmějců.

Novosamarka (byv. **Sophienthal** a **Samarka**, Krasnookňanský okres Odeská oblast): pomník padlých ve Druhé světové válce rudoarmějců a československých vojáků.

Odesa: hrob Jana Pavlíka, občana ČSR a sovětského partyzána z r. 1944.

Ostašivci (známé jako **Ostašovice**, Zborovský okres Ternopilská oblast): hroby legionářů.

Ozerna (Zborovský okres Ternopilská oblast): hroby 22 legionářů.

Remčici (známá jako **Remčice**, Sarnenský okres Rivnenská oblast): hroby legionářů na hřbitově u pravoslavného chrámu.

Sadhora (nyní ve složení m. Černivci): hrob plk. G. Krátkého, společný hrob 24 československých vojáků a společný hrob neznámého počtu legionářů.

Sokolove (známa jako **Sokolovo**, Zmijivský okres Charkivská oblast): memoriál z monументem a společným hrobem npor. Otakara Jaroše a 120 československých vojáků (odhalen 6.10.1964).

Sokolove (známa jako **Sokolovo**, Zmijivský okres Charkivská oblast): monумент „Bratrství“ (odhalen 9.5.1972 u Domu kultury, autoři A. Vengerov a M. Džuba).

Škliň II-j (byv. **Vilhemovka**, Horochivský okres Volyňská oblast): pomník ruských vojáků padlých v První světové válce (mezi nimi byli i krajané).

Ternopil': hroby 6 legionářů, včetně praporčíka Františka Vojtěcha Holuba (*1888, †po 2.7.1917).

Trost'anec' (Berežanský okres Ternopilská oblast): hrob legionáře Bronislava Hronka (†22.11.1916).

Velyka Doč (Boržňanský okres Černihivská oblast): společný hrob legionářů, kteří padli v bitvě u Bachmače 8.-13.3.1918 (nový pomník na hrobě byl odhalen 16.10.2002).

Velykyj Hlybočok (Ternopilský okres Ternopilská oblast): hrob četaře aspiranta Dr. Vítězslava Grünbauma (†15.9.1939).

Volosivka (Zborovský okres Ternopilská oblast): v neoznačených hrobech 12 legionářů.

Žytomyr: hrob kapitána Jana Nálepky (†16.11.1943, padl v okolí města Ovruče Žytomyrské oblasti).

Poznámka: Za První a Druhé světové války padlo v cizině 180 000 československých vojáků.

ČESKÉ POMNÍKY A PAMĚTNÍ DESKY NA UKRAJINĚ

Bohemka (Vradijivský okres Mykolajivská oblast): pomník Prvním obyvatelům Bohemky 1905 (odhalen 22.9.1990).

Boratín (býv. **Český Boratín**, Lucký okres Volyňská oblast): pomník na hřbitově a pamětní deska českých obyvatelů obce na býv. evangelickém kostele (odhaleny 10.8.1997).

Bučač (Ivano-Frankivská oblast): socha sv. Jana Nepomuckého (odhalena r. 1750, sochař Jan Georg Pinzel). – *Nyní neexistuje*. Pomníky nebo kaple tohoto svatého existovaly také ve Lvivě a Lvivské oblasti pravděpodobně od r. 1787. V 50.-60. léta 20. století ještě existovaly v obcích Peňaky, Pidkamiň, Suchodoly, Černycja, Oles'ko, Horodok, Rudno aj. Celkem jich bylo kolem 60.

Černivci: pomník českého architekta a mecenáše Josefa Hlávky v areálu Fed'kovyčovy univerzity (odhalen r. 1937, sochař A. Severyn).

Dubno (Rivnenská oblast): pamětní deska věnovaná 140. výročí příchodu Čechů na Volyň (odhalena 12.7.2003).

Gaspra (Jaltinský okres Autonomní Republika Krym) : pamětní mramorová deska na vile „Barbo“ v parku „Čair“ na území sanatoria „Sosnovaja rošča“, potvrzující, že v l. 1904-1906 vilu vystavěl český politik Karel Kramář (*1860, †1937). - *Nyní neexistuje*.

Koločava (Mižhirský okres Zakarpatská oblast): pomník českého spisovatele Ivana Olbrachta (odhalen 25.11.2001, sochař Mychajlo Beleň).

Komarivka (býv. **Komorovka**, Brodivský okres Lvivská oblast): pomník „Českým obyvatelům Komarovky“ (odhalen 11.12. 2005, sochař Andrij Dacko).

Kupyčiv (Turijský okres Volyňská oblast): pamětní deska českých obyvatelů obce na býv. evangelickém kostele (odhalena 21.8.2002).

Kyjiv: pamětní mramorová deska ukrajinského archeologa českého původu Vikentija Chvojky, vl. jm. Čeňka Chvojky (odhalena r. 1967).

Kyjiv: pamětní mramorová deska českého spisovatele Jaroslava Haška (odhalena r. 1970, sochař M. Dekermedžy).

Lviv: pamětní znak prvního prezidenta Československa T.G. Masaryka (odhalen 30.10.2000, sochař Andrij Dacko).

Lviv: pomník světoznámého českého literárního hrdiny Josefa Švejka u Vídenské kavárny (odhalen 3.6.2002, sochař Serhij Oleško).

Mychajlivka (býv. **Michalovka**, nyní Rivnenský okres Rivnenská oblast): pamětní deska českých obyvatelů obce na býv. evangelickém kostele (odhalena 16.5.1998).

Odesa: pamětní mramorová deska českého spisovatele Svatopluka Čecha (odhalena 27.7.1971).

Odesa: pamětní mramorová deska ukrajinského architekta českého původu Mojžíše Zamečka.

Odesa: pamětní deska českého dirigenta Josefa Přibíka (odhalena 17.12.2004, sochař Mykola Chudolej).

Trypillja (Obuchivský okres Kyjivská oblast): pomník ukrajinského archeologa českého původu Vikentija (Čeňka) Vjačeslavoviče Chvojky.

Užhorod: pomník prvního prezidenta Československa T.G. Masaryka (odhalen r. 1928, sochařka Olena Mondyčová). – *Zničen za Druhé světové války.*

Užhorod: pomník prvního prezidenta Československa T.G. Masaryka (odhalen 28.3.2002, sochař Josef Vajce).

Užhorod: pamětní deska vojáků 1. československého armádního sboru v SSSR ze Zakarpatska (odhalena 5.10.2003)

Malá Zubivščyna (Korosteňský okres Žytomyrská oblast): pamětní desky ukrajinského očního lékaře českého původu Jaromíra Pišla (odhaleny r. 1986 na rodinném domku a na nemocnici).

Žytomyr: pamětní mramorová deska ukrajinského spisovatele českého původu Vasyľa Zemljaka, vl. jm. Václava Vacka (odhalena r. 1983, sochař I.T. Marčus).

SOUČASNÉ ČESKÉ KOSTELY NA UKRAJINĚ

Aleksandrovka (Krasnogvardějský okres Autonomní Republika Krym): římskokatolický kostel.

Bohemka (Vradijivský okres Mykolajivská oblast): evangelický kostel „Betlémská kaple“ (architekt Petr Pirochta) posvěcený 20. října 1996.

Lobanovo (býv. **Bohemka**, Džankojský okres Autonomní Republika Krym): římskokatolická modlitebna.

Novhorodkivka (býv. **Čechohrad**, Melitopolský okres Zaporizská oblast): římskokatolický kostel sv. Trojice vysvěcený 9. října 1999.

Veselynivka (Berezivský okres Odeská oblast): evangelická modlitebna posvěcená 3. října 1999.

Sdružení Čechů z Bohemky a jejich přátel

Praha 2005